

i historyczny, świeżo odnowiony dworzec kolei żelaznej w tym mieście oraz system bocznic kolejowych w podmiejskich Bakończech. Uczestnikom konferencji umożliwiono też zwiedzenie nowoczesnego mostu, budowanego właśnie ponad Sanem w ciągu obwodnicy łączącej drogę krajową nr 77 z drogą krajową nr 28. Największy obecnie most podwieszony Podkarpacia, nazwany Bramą Przemyską, z wachlarzowym układem stalowych want, ma 21,5 m szerokości i 230 m długości z pylonem mierzącym 61 m wysokości, a całkowita długość przeprawy wynosi 531,10 m. (został oddany do ruchu w listopadzie br.).

Zainteresowanie tematem konferencji było na tyle duże, że organizatorzy zdecydowali o poszerzeniu jej profilu merytorycznego i ustaleniu terminu corocznych jesiennych spotkań. Materiały z konferencji zostaną opublikowane w pierwszej połowie 2013 r. ■

Zdzisław Budzyński,
Jolanta Kamińska-Kwak
(Instytut Historii UR)

„Sacrum w krajobrazie”. Sprawozdanie z XV Interdyscyplinarnego Seminarium Naukowego Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG, Lublin, 25–27 września 2012 r.

Antropologicznym podłożem funkcji sacrum jest potrzeba sensu, dlatego aby odnaleźć orientację w świecie, człowiek odczytuje pewne przedmioty jako znaki przejawiania się sacrum i przedmioty te wydziela z rzeczywistej przestrzeni, w której przebiega jego codzienna egzystencja. Sacrum może więc zachwycać, może nieść nadzieję, może kierować ku temu co niedostrzegalne dla oczu.

ks. prof. abp Stanisław Budzik

W dniach 25-27 września 2012 r. w Lublinie, na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS oraz na Roztoczu, miało miejsce XV Interdyscyplinarne Seminarium Naukowe *Sacrum w krajobrazie*. Jego głównymi

organizatorami był Zakład Ochrony Środowiska oraz Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej WNoZiGP oraz Komisja Krajobrazu Kulturowego Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Do organizacji Seminarium włączył się także Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Fundacja im. Mikołaja z Radomia, Parafia św. Rodziny w Lublinie oraz Roztoczański Park Narodowy.

Honorowy patronat nad Seminarium objął JE ks. prof. Stanisław Budzik, Arcybiskup Metropolita Lubelski oraz JM prof. nadzw. dr hab. Stanisław Michałowski, Rektor UMCS. Konferencja miała charakter interdyscyplinarny, w związku z czym w Komitecie Naukowym znaleźli się przedstawiciele różnych dziedzin wiedzy: geografowie, architekci krajobrazu, jak również reprezentanci nauk humanistycznych.

Seminarium zgromadziło 63 uczestników z Lublina oraz innych krajowych ośrodków naukowych m.in. Gdańsk, Olsztyn, Warszawy, Krakowa, Poznań, Rzeszów oraz ze Śląska. Gościem konferencji był także przedstawiciel słowackiego Prešova. Uczestnicy reprezentowali szeroki wachlarz specjalności badawczych: od nauk humanistycznych, poprzez społeczne i przyrodnicze, aż po nauki ścisłe. Na Seminarium złożyło się 5 sesji referatowych i sesja posterowa, w trakcie których wygłoszono 29 referatów oraz zaprezentowano 10 posterów.

Zasadniczą ideą Seminarium było szerokie, interdyscyplinarne spojrzenie na sferę *sacrum* i jej przejawy w krajobrazach różnych regionów Polski i świata. Ważną kwestią było również zagadnienie udostępniania i ochrony krajobrazów sakralnych tak, aby nie traciły autentyczności w dobie współczesnych przemian. Uczestnicy Seminarium postawili przed sobą szereg pytań, na które próbowano wspólnie znaleźć odpowiedzi podczas wystąpień oraz w dyskusji. Wśród zagadnień problemowych pojawiły się następujące: „Jakie relacje łączą *sacrum* i naukę? Czy *sacrum* można badać naukowo, a jeśli tak – to w jaki sposób? Pod jakimi postaciami *sacrum* jest obecne w krajobrazach XXI wieku? Jaką rolę spełniało ono w krajobrazie w przeszłości, a jaką ma obecnie? Jak człowiek wpływa na *sacrum* w krajobrazie, szczególnie – jak kształtuje krajo-

brazy sakralne? Jakie są współczesne zagrożenia dla sfery *sacrum*? Jak chronić i udostępnić krajobrazy sakralne, aby nie utraciły autentyczności *sacrum*? Czy pojęcia „*sacrum*”, „wartości religijne”, „wiera” należą do odchodzącego świata i nie będzie dla nich miejsca w przyszłości?

W wystąpieniach referatowych rozważano m.in. kwestię rozumienia i interpretacji pojęcia „*sacrum*” oraz krajobrazu sakralnego przez badaczy różnych dyscyplin naukowych. Rozpatrywano przejawy *sacrum* w rozmaitych sferach życia i działalności człowieka oraz sposoby funkcjonowania obiektów sakralnych i przemiany, jakim są one obecnie poddawane. Analizowano współczesne znaczenia i funkcje pełnione przez miejsca sakralne. Z kolei w sesji posterowej główną uwagę poświęcono tzw. *case studies*, czyli konkretnym przykładom obiektów i krajobrazów sakralnych z Polski i z zagranicy, funkcjonujących zarówno w przyrodzie, jak i w przestrzeni kulturowej.

duchowej i sztuki religijnej naszego regionu. W pierwszym dniu Seminarium, miała miejsce wycieczka po najstarszej części Lublina, od Kalinowszczyzny, poprzez Wzgórze Czwartek, aż po Stare Miasto. Profesjonalną wiedzą o odwiedzanych obiektach, m. in.: starym cmentarzu żydowskim na wzgórzu Grodzisko, Placu po Fardze i innych obiektach na Starym Mieście dzieliły się z uczestnikami konferencji Pani dr Ewa Zając z Instytutu Kulturoznawstwa KUL oraz Pani mgr inż. arch. Anna Polska z WNoZiGP UMCS. Natomiast niezwykle interesujących informacji o prawosławnej cerkwi katedralnej przy ul. Ruskiej udzielił, podczas życzliwego przyjęcia, tamtejszy proboszcz ks. Andrzej Łoś.

Z kolei w drugim dniu Seminarium, uczestnicy odwiedzili kościół pw. św. Rodziny w Lublinie, gdzie został przygotowany dla nich koncert muzyki organowej. Gospodarzem spotkania był proboszcz parafii, ks. kanonik Ryszard Jurak oraz Pan Robert Grudzień, dyrektor Mię-

Fot. 1. Jedna z prezentacji w sesji posterowej (Fot. S. Bernat)

W programie Seminarium znalazł się również koncert oraz dwie sesje terenowe, które w cenny sposób poszerzyły i uzupełniły interdyscyplinarne spojrzenie oraz wiedzę uczestników na temat sfery *sacrum*, a jednocześnie pozwoliły na zaprezentowanie gościom bogactwa kultury

dzynarodowego Festiwalu Organowego. Goście usłyszeli historię parafii, poznali przykłady podejmowanych w niej inicjatyw kulturalnych, a na koniec został im przedstawiony specjalny program słowno-muzyczny, prezentujący brzmienie tamtejszych organów.

Fot. 2. Zwiedzanie kirkutu na wzgórzu Grodzisko (Fot. S. Bernat)

Ostatni dzień Seminarium poświęcony był krajobrazom sakralnym Roztocza. Podczas całonocnej wycieczki, uczestnicy mieli możliwość odwiedzić trzy ważne roztoczańskie sanktuaria: Krasnobród, Górecko Kościelne oraz Radechnicę, a także dwie interesujące miejscowości turystyczne: Zwierzyniec i Szczepreszyn. Merytoryczną opiekę w czasie tej sesji terenowej sprawowali Pan dr Jan Rodzik i Pani mgr inż. arch. Anna Polska z WNoZiGP, jak również pracownicy Roztoczańskiego Parku Narodowego. Dzięki doskonałym przewodnikom goście konferencji zapoznali się z licznymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi regionu roztoczańskiego.

Wprawdzie XV Seminarium Komisji Krajobrazu Kulturowego *Sacrum w krajobrazie* było kolejnym zorganizowanym w Lublinie, to jednak było to pierwsze spotkanie poświęcone tak szczególnej tematyce. Szerokie zainteresowanie konferencją ze strony badaczy z różnych dziedzin nauki dowiodło, że sfera sakralna stanowi zajmujący przedmiot rozważań naukowych. Nie ulega wątpliwości, że pogłębiona refleksja naukowa nad *sacrum* w krajobrazach współczesnego świata oraz interdyscyplinarna wymiana myśli, dotycząca krajobrazu kulturowego, jest w dzisiejszych czasach bardzo potrzebna. Mamy

zatem nadzieję, że tegoroczne Seminarium będzie zaczęciem i zachętą do kontynuowania dalszych dyskusji nad miejscem, rolą i przejawami sfery *sacrum* w krajobrazach współczesnego świata. ■

Sebastian Bernat, Małgorzata Flaga
(Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki
Przestrzennej UMCS)

Fot. 3. Wizyta w Sanktuarium Matki Bożej w Krasnobrodzie (Fot. B. Hofub)